

Arvid Lindman: Föredrag i rösträttsfrågan hållet i Göteborg den 27 mars 1907

Talare
Arvid Lindman
Statsminister

Datum
27 mars 1907

Plats
Göteborg

Då jag mottog inbjudning att resa hit för att hålla ett föredrag i rösträttsfrågan, har jag så mycket hellre hörsammat denna kallelse, som jag känner mig lifligt öfvertygad om, att den synnerligt viktiga fråga, som riksdagen inom kort går att afgöra, icke blott berör riksdagsmännen, utan hela Sveriges befolkning. Därjämte har jag gärna velat begagna det tillfälle, som sålunda erbjudit sig, att utveckla de tankar och åsikter, som legat till grund för utarbetandet af regeringens proposition i rösträttsfrågan. Saken måste ju komma till ett slut, men spørsmålet gäller, om den stora uppgörelsen skall komma nu genom en för skilda parter hedersam fred eller först efter öfverskådliga inbördes strider. Den nuvarande regeringen har icke ett ögonblick tvekat om, hvilken väg den hade att gå. I ett tal förra sommaren i Delsbo slöt jag med att betona vikten af rösträttsfrågans lösning på fredlig väg genom samförstånd mellan olika partier och påkallade en samverkan mellan deras ledande män. Kort därefter kom som svar från en af den förra regeringens män — vid ett tal i Jönköping — först ett instämmande i min önskan om en lösning på fredlig väg genom samförstånd och tillmötesgående samt därefter bl. a. följande märkliga uttalande: ”Så mycket är i alla fall visst, att nog kommer liberala samlingspartiet att på den kommunala rösträttsreformens område gå längre än den nuvarande högern orkar följa med.” Jag behöfver ej påpeka det säregna program för samlingsarbete, som härmed angifves, bestående däri, att om den ena parten förklarar sig villig till en uppgörelse i tillmötesgåendets tecken, så afger den andra på förhand en förbindelse, att han ämnar skynda undan, så att den förra icke kan följa med! Redan då fick jag alltså klart för mig, om jag ej visste det förut, att regeringens sträfvan till en uppgörelse i godo skulle på många håll bli utan verkligt gensvar. För att kunna mötas måste man vilja mötas, och att ur skilda läger samla alla dem, som uppriktigt eftersträfvat fred, har varit målet med regeringens rösträttsförslag. Vägen kan icke vara någon annan än de ömsesidiga eftergifternas. Huru regeringen lyckats, skall jag icke döma om, men jag har rätt att vittna om regeringens ärliga vilja att åstadkomma ett förslag, på hvars

grundval de stridande partierna kunna räcka hvarandra handen till fred. Sker det, får intet parti tillfälle att ensamt för sig spela triumfatorns roll, men ej heller behöfver något parti känna förödmjukelsens bitterhet: Och jag frågar med skäl: ha vi icke mera både ära och lycka att vinna, om vi räcka hvarandra handen och med stärkta krafter gå till de nya arbetsuppgifter, som vänta oss, än om vi nu börja långa och upprifvande författningsstrider? Huru dessa till sist skulle utfalla, därom kunna meningarna vara delade, men visst är, att de skulle mellan partier och samhällsklasser i öfvermått ingjuta hat och bitterhet. Af dylik sådd växer ingen lyckoskörd. I stort sedt innebär det framlagda regeringsförslaget en djupgående reform af valrättsbestämmelserna till såväl de kommunala representationerna som Riksdagens båda kamrar, allt i förening med en valsättsreform beträffande såväl kommunala som politiska val. Den sistnämnda delen af frågan har nu i flera år så godt som uteslutande lagt beslag på den allmänna uppmärksamheten, och motståndarne till proportionsvalen ha därunder ej sparat någon möda för att betona det inflytande inom Andra Kammaren, som proportionsvalen skulle gifva de konservativa elementen, — det skulle ju dock icke bli annat eller mera än hvad som motsvarade deras styrka ute i valmanskåren. För att bilden må bli sann och riktig borde man vida mera än som skett tala om, hurusom proportionsvalen — redan i och för sig och utan alla ändringar af rösträttsbestämmelserna — skulle i högst väsentlig grad demokratisera de kommunala representationerna och därmed äfven Första Kammaren. Sanningen häraf kan hvem som helst öfvertyga sig om genom att betrakta partisiffrorna från ett stadsfullmäktigeval i snart sagdt hvilken som helst af våra städer och sedan draga ut konsekvenserna. Men naturligtvis säger det sig själft, att den demokratiseringsprocess, hvarom jag nyss talat, vinner betydligt i styrka, när proportionsvalen förbindas med en så djupgående kommunal rösträttsreform som den af regeringen föreslagna. Ty denna är verkligt djupgående, hvilket också ganska enstämmigt erkänts. I närvarande stund får man på landsbygden utöfva rösträtt för ända upp till 5,000 fyrkar. En stor godsägare, som innehar detta höga röstetal, kan ensam uppväga 50 småbönder, som rösta för 100 fyrkar. Enligt regeringsförslaget behöfva endast 4 dylika småbönder vara eniga för att uppväga den allra störste godsägare, ty denne kan ju aldrig komma öfver 40 röster. Enligt nuvarande bestämmelser kan ett stort aktiebolag uppväga 50 af sina arbetare, men enligt Kungl. Maj:ts förslag kunna 4 arbetare hålla bolaget stängen. Så stora ändringar i de kommunala rösträttsbestämmelserna måste medföra en betydande omgestaltning af de kommunala representationerna. Om man öfver hufvud erkänner det befogade i, att de, som väsentligen bära de kommunala skattebördorna, också få något

större inflytande på kommunens angelägenheter, så skall man näppeligen kunna undgå det medgifvandet, att Kungl. Maj:ts förslag sträckt sig mycket långt i tillmötesgående. Det ställer i sanning stora kraf på de nu makthafvandes offervillighet för bevarandet af samhällsfred och vinnande af en uppgörelse i godo. Alla utsikter tala för, att denna offervillighet också skall visas, men bör den då ej finna gensvar och ett starkt gensvar? Dess bättre ha redan flera och betydelsefulla röster på denna fråga afgifvit ett glädjande svar, och det är min fasta förvissning, att trots all partinitets ifver dessa röster skola dag för dag växa i antal och styrka. Det är min fasta förvissning, ty jag tror på det sunnda förnuftets seger och tror på Sveriges folk. För att belysa verkningarna af den föreslagna kommunala rösträttsreformen upptager den kungl. propositionen i ämnet bl. a. vissa tablåer öfver ändringarna i den s. k. kommunala jämnviktsgränsen. För närvarande ligger denna på landsbygden i medeltal vid 139 fyrkar, hvilket innebär, att om hela Sveriges landsbygd kunde tänkas som en enda kommun och där i en votering alla röstägande med under 139 fyrkar stode samlade mot alla röstägande med öfver sagda fyrktal, skulle de två lägren jämnt väga upp hvarandra; i sin ordning motsvaras 139 fyrkar af jordbrukare, hvilkas hemman äro taxerade till 23,000 kr. eller af inkomstägare med 1,690 kr. i inkomst. Nu skulle Kungl. Maj:ts förslag till kommunal rösträttsreform medföra, att denna jämnviktsgräns nedflyttades till 72 fyrkar, motsvarande ett taxeringsvärde å jordegendomar af 12,000 eller en beskattad inkomst af 1,170 kr. Sannt är ju visserligen, att en sådan uppdelning af valmanskåren som den här antagna i verkliga lifvet aldrig inträffar, ty — dess bättre — människorna dela sig icke i partier och meningsgrupper efter taxeringslängden, men nog ge i alla fall de nu anförda siffrorna klart besked därom, att den föreslagna reformen skulle i högst väsentlig grad öka småfolkets inflytande inom kommunerna. Jag ber att särskildt få påpeka, att dessa siffror för den kommunala jämnviktsgränsen äro medeltalssiffror. Vid bestämmandet af dem har alltså medtagits jämväl det stora antal kommuner — hufvudsakligen rena jordbrukskommuner med småbruk —, där någon begränsning af den kommunala rösträtten för närvarande knappast kan anses vara af behovet påkallad och där ej heller den af Kungl. Maj:t föreslagna röstskalan skulle åstadkomma någon nämnvärd förändring. Desto starkare blir förändringen just inom de kommuner, där man främst kunnat tala om kommunalt fåvälde, särskildt inom industrikommuner, hvilka i regel kännetecknas af ett fåtal mycket höga röstetal, en i allmänhet svag medelklass och slutligen en till numerären mycket stark men i rösthänseende för närvarande så godt som maktlös grupp af smärre röstägande. Ett exempel härpå erbjuder en af Göteborgs grannsocknar, Örgryte. Inom denna kommun, där

jordbruket, relativt taget, är af ringa betydelse, infaller jämnviktsgränsen för närvarande vid 5,850 kronors inkomst och antalet röstägande ofvan gränsen är 80. Enligt Kungl. Maj:ts förslag sänkes gränsen till en inkomst af 1,600 kr. och antalet röstägande ofvan densamma ökas till 370. De smärre röstägandes andel i hela röstetalet (jag räknar då till dessa röstägande personer, som rösta för högst 100 fyrkar) blir mer än fördubblad, medelklassens (100 — 250 fyrkar) andel ökas med något öfver 50 proc., medan de högst beskattades andel nedsättes till omkring hälften. Genom det proportionella valsättet bli tillika de lägre fyrkägarrne i stånd att låta sin mening komma till uttryck. Enligt nuvarande förhållanden kunna innehafvare af mer än 585 fyrkar i Örgryte tillsätta jämnt halfva antalet platser vid val af landstingsmannaelektorer inom Säfvedals härad, men enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle de smärre röstägande kunna tillsätta hälften, medelklassen omkring 1/5 och de högst beskattade 1/3 af landstingsmannen inom häradet. Sammanställes detta med det förhållandet, att de smärre röstägande bidra med endast 1/6 af utskylderna, medelklassen med 1/10 men de högst beskattade med nära 3/4, måste man väl medgifva, att Kungl. Maj:ts förslag går mycket långt i tillmötesgående mot de mindre och särskildt de minsta röstägarna. För att också något belysa verkningarna af den föreslagna kommunala rösträttsreformen för städerna väljer jag förhållandena i Göteborg såsom exempel och anmärker här inledningsvis, att jag i det följande till smärre röstägare i städerna räknar personer som skatta för en årsinkomst af under 1,800 kronor, till medelklass personer taxerade för 1,800—5,000 kronor och de öfriga till de högsta inkomsttagarna. Enligt nuvarande bestämmelser och enligt den valkretsindelning, som gällde före år 1906, skulle inom Göteborgs 1:sta valkrets de röstägande med inkomst öfver 5,400 kronor kunna tillsätta alla de 26 stadsfullmäktige inom 1:sta kretsen, och de 24 stadsfullmäktige inom 2:dra kretsen hade kunnat utses af inkomsttagare om mer än 5,600 kronors inkomst, I 3:dje valkretsen åter skulle de högst beskattade i förening med dem af medelklassen, som inneha en inkomst öfver 3,100 kronor, kunna besätta alla de 10 platserna. Hade däremot proportionellt valsätt tillika med den af Kungl. Maj:t föreslagna röstbegränsningen tillämpats, skulle de nu enväldige kunnat besätta allenast 9 af de 26 platserna i 1:sta kretsen, likaledes 9 af de 24 platserna i 2:dra kretsen och endast 4 af de 10 platserna i 3:dje kretsen. Inom hela staden skulle af de 60 stadsfullmäktige 18 kunnat tillsättas af de smärre röstägande, 22 af medelklassen och 20 af de högste inkomsttagarna, d. v. s. de tre grupperna skulle blifvit i det närmaste lika starkt företrädade inom kommunalrepresentationen, ehuru af den debiterade kommunalskatten knappt 1/8 kommer på den förstnämnda gruppen, 1/5 på medelklassen och fullt 2/3 på

de högste inkomsttagarne. Inför dylika siffror och fakta måste det stå klart, att regeringsförslaget bjuder en genomgripande reform af den kommunala själfstyrelsen och därmed också af Första Kammaren. Hvad särskildt angår Första Kammarens sammansättning komma — utom den begränsade fyrskalan och de proportionella valen — säkert äfven de direkta landstingsmannavalen att öfva inflytande i demokratisk riktning. Jag säger detta öppet, — och Första Kammarens män kunna nog för öfrigt själfva läsa handlingarna. Ändock väntar jag med förtröstan, att kammaren skall biträda Kungl. Maj:ts förslag. Däremot kan jag på inga villkor vara med om att följa den taktik, som rekommenderades af min företrädare i ämbetet, då han i ett tal i Östersund förordade att lämna Första Kammaren orubbad, men med tyst förbehåll att den endast skulle ha att böja sig för hvad den allmänna rösträttens Andra Kammare beslöte — vid äfventyr att annars skulle följa en författningsstrid, hvarvid talaren ej ville afgöra, om denna strid skulle inrikta sig på att afskaffa eller reformera Första Kammaren. Vi äro vana här i Sverige att laga rättigheter också respekteras, och allra minst bör en del af landets lagstiftande församling ställas utanför lagen. Jag tror heller inte på nyttan af, att enskilda personer och ännu mindre en del af landets representation skulle försättas i det nesliga läget att ej få tala eller handla efter öfvertygelse. Obetingadt ställer jag mig på den svenska grundlagens fasta mark, där både anda och bokstaf uppfordra hvarje riksdagsman att i sin egen öfvertygelse känna enda rättensnöret för sin verksamhet. Är icke Första Kammaren till lags, så låt oss ärligt reformera den, och det är hvad regeringen velat göra. Jag tror, att det för Första Kammaren själf skall blifva till verklig styrka, att dess rötter sänkas djupare i folket, och jag tror att detta särskildt skall bli till gagn för samarbetet mellan kamrarna. En verklig reform af Första Kammaren vill jag alltså vara med om, och regeringen har därvid gått så långt, att Första Kammaren nog känner profvet hårdt. Jag är dock lifligt öfvertygad om, att fosterlandskärleken kommer Första Kammaren att bestå profvet. Det framlagda regeringsförslaget innebär som bekant, att den proportionella valmetoden skulle genomföras vid såväl kommunala som politiska val. Denna valmetod är i allas intresse; den skyddar flertalets rätt likaväl som mindretalets, och det är därför ett tomt slagord men heller ingenting mera, då man söker kasta oss före, att förslaget om proportionsval skulle innebära misstro till Sveriges folk. Jag tror fullt och fast på Sveriges folk och att det inom sig sluter de krafter, som trygga dess framtid, men jag tror icke, att dessa krafter äro begränsade till någon viss klass eller något visst parti. Jag tror tvärtom, att hvarje parti har något att bära fram till det helas gagn och ser därför en bestämd vinning uti, att det i representationen blir rum för

äfven andra röster än majoriteternas. Sveriges framtid bör byggas på och stödjas af hela Sveriges folk — det är ingen misstro till folket att uttala detta. Allt hårdare tillskärpas konflikterna mellan samhällsklasserna, och jag kan ej se någon annan eller bättre utväg ur dessa strider än folkets fostran till allt djupare aktning för andras rätt. Ett valsätt, hvars första princip är aktning för andras öfvertygelse och andras rätt, — det är sannerligen ingen dålig gåfva till Sveriges folk just nu. Icke skulle Sveriges riksdag, hvars ansvarsfullaste uppgift det är och blir att stifta lag och skipa rätt mellan samhällsklasserna, förlora på, att den själf framgått ur en valmetod som den nyss antydd. Den proportionella valmetod, som ingår i regeringsförslaget till årets riksdag, bygger i fråga om platsernas fördelning mellan olika partier på den belgiske statsrättsläraren Victor D'Hondts bekanta regel, hvilken för öfrigt ligger till grund för alla nyare proportionella valmetoder och har bakom sig icke blott den teoretiska bevisföringen utan jämväl den praktiska erfarenhetens starka vittnesbörd. Såsom rösträttspropositionen upplyser, har regeringen särskildt inhämtat meddelanden om erfarenheterna från Belgien; oafsedt skilda politiska uppfattningar i öfrigt erkänner man enstämmigt, att den därstädes tillämpade valmetoden visat sig uppfylla sitt ändamål att åstadkomma en rättvis fördelning af platserna mellan skilda partier. Jag kan tillägga, att denna erfarenhet bekräftats äfven af en sådan man som f. d. justitieministern Woeste, hufvudmannen för motståndet mot proportionsvalens införande i Belgien. Att särskildt beakta i det senaste regeringsförslaget är rättigheten att använda partibetecknad röstsedel, hvarvid alla med samma partibeteckning märkta sedlar i första hand sammanföras och betraktas som en särskild grupp. Därigenom behåller den enskilde valmannen möjlighet att kunna samverka med meningsfränder utan att han behöfver afstå från sin egen öfvertygelse beträffande själfva personvalet, ifall han här äger en bestämdt afvikande mening. Inom de nya valkretsarna kunna valmän med i hufvudsak lika politisk uppfattning lätt samverka, utan att de skilda bygderna behöfva afstå från att framhålla sina speciella märkesmän; detta är ägnadt att i väsentlig grad underlätta öfvergången från den nuvarande till den nya valkretsindelningen och minska de praktiska olägenheter, som kunna följa af de större valkretsarna. Naturligtvis säger sig själf, att äfven vid proportionsval mest är att vinna både för den enskilde och partierna genom förmåga af samarbete med andra. Den som älskar att gärna accentuera särmeningar, har icke heller vid proportionsval stora utsikter att få sina speciella namn fram, men hans röst behöfver dock ej blifva helt förspilld, utan kan i sin mån komma partiet till godo; vid majoritetsval äro dylika röster helt bortkastade. Jag skall icke förlora mig i en

skildring af den föreslagna valmetodens tekniska detaljer. Väl vet jag, att anmärkningar här riktats särskildt mot en punkt, nämligen beräkningen af röstetalen för kandidater, gemensamma för flera listor. Vill man vidtaga en ändring, så är den visst icke omöjlig att åstadkomma, om också metoden därigenom blir något omständligare, men öfverhufvud taget har kritiken rört sig med uppkonstruerade fall, som äro föga eller intet släkt med verkligheten, och jag kan därför icke erkänna, att denna kritik haft, något djupare fog. Ingen valmetod i världen kan stå sig emot en rent teoretiserande kritik, som får fritt röra sig med spetsfundigt utlistade fantasifall. Jag vill icke tala om, huru majoritetsvalen skulle, stå sig inför en sådan kritik, men i stället erinra om tvänne fakta, som enligt min mening öfverrösta alla stora och små teoretiserande kritici tillsamman tagna. Det ena är, att proportionsval nu pröfvats i flera länder och att det profvet utfallit sålunda, att man ingenstädes ifrågasatt att gå tillbaka till majoritetsvalen; detta måtte väl ändå bevisa, att proportionsvalens problem kan lösas, att olika folk hvar för sig skapat en lösning och funnit sig väl däraf. Det andra faktum talar i samma anda: medan proportionsvalen visat sig i hufvudsak åstadkomma en riktig fördelning af platserna mellan täflande partier, så visa majoritetsvalen ständigt på nytt sin oförmåga i detta fall. Saken har icke tidigare varit tillräckligt uppmärksammasad, ehuru det nog kunde ha sitt djupa intresse att t. ex. med den franska valstatistiken i hand undersöka, hvilka ödesdigra följder majoritetsvalens missvisande utslag haft på Frankrikes hela historia allt ifrån den stora revolutionens dagar. Men nu är uppmärksamheten en gång skärpt inriktad på denna ömtåliga punkt och proportionsvalen ha ingen väldigare agitator än just majoritetsvalens utslag. De senaste årens val i England, Tyskland, Danmark o. s. v. kunna lämna exempel öfvernog, — och de senaste allmänna valen i Sverige bilda intet undantag. Eller behöfver jag närmare utveckla detta här i Göteborg, där vid 1905 års val det största partiet tilldelades 1 plats, det näst största 8 platser och det minsta ingen! Där icke partisinet förstummat rättskänslan, måste man erkänna svagheten i ett valsysteem, som åter och åter bär dylika frukter. Man skall kanske svara mig, att majoritetsval i strängt genomförda enmanskretsar utgöra den rätta boten för sådana missförhållanden som det senast antydda. På vissa håll är man så varm i sin tro på de strängt genomförda enmanskretsarnas förmåga att skipa rättvisa mellan partierna, att man håller före, att en dylik valordning skulle i det hela lämna samma resultat som proportionsvalen. Det är påståenden utan alla bevis, men de som framkomma med dessa påståenden, få väl antagas själfva tro på dem. Då måste jag med desto större skäl fråga: hvarför, i all rimlighets namn, är man då så hätsk mot proportionsvalen? Och om

proportionsval och val i strängt genomförda enmanskretsar verkligen skulle lämna i det hela samma resultat, hvad blir det då af den så ofta hörda satsen, att majoritetsvalen skulle ha en särskild förmåga att skapa starka kammar- och regeringsmajoriteter? Det är alldeles uppenbart, att dessa argument stå i en oförsonlig inbördes strid och måste slå ihjäl hvarandra. Det må de också gärna göra, men låt mig under tiden konstatera en annan sak, nämligen att, därest majoritetsval i fullt genomförda enmanskretsar verkligen hade i sig något af proportionsvalens förmåga att skipa rättvisa mellan partierna, skulle i alla fall proportionsvalen äga bestämdt företräde. Ty denna valmetod låter valresultatet bli riktigt i det hela, därigenom att det blir riktigt i de skilda delarna, i de olika valkretsarna; öfverallt ha valmännen en direkt känsla af valmetodens rättvisa. Majoritetsvalen i de strängt genomförda enmanskretsarna bygga ju däremot sin utjämnande förmåga därpå, att om ett parti orättmätigt lider motgångar t. ex. i Norrland, så kanske detta — genom en motsvarande orättmätighet — blir godtgjort t. ex. nere i Småland. Om så också skulle inträffa, icke lärer väl däraf vare sig på ena stället eller det andra framväxa något moraliskt förtroende till systemet. Det vore för mycket begär. I liberala samlingspartiets motion till årets riksdag återfinnes en längre kritik af proportionsvalen. Man får väl anse, att denna kritik utgör en omsorgsfullt afvägd sammanställning af de invändningar, som proportionsvalens motståndare själfva funnit mest betydande. Om så är, ha vi ingen anledning att förlora tron på vår sak, ty kritiken är ingalunda förkrossande. Åtskilliga af de argument, som tidigare gjort mycket väsen af sig i den offentliga diskussionen, ha alldeles utelämnats, hvilket väl beror därpå, att de befunnits för lätta. Af glömska har det näppeligen skett, då man funnit skäligt medtaga äfven ett argument sådant som detta: ”opröfvade i vårt land äro fortfarande proportionsvalen”. Att ett valsätt, som ännu ej blifvit hos oss infördt, också är hos oss opröfvadt, hörer till de själfklara sanningar, som det aldrig fallit någon in att bestrida, men som argument mot proportionsvalen är satsen mycket svag; en sådan argumentation vänder sig ju mot hvarje nyhet eller reform på hvilket område som helst, och jag har aldrig kunnat tro, att framstegsvänliga män ville drifva en dylik sats. Ett annat skäl, som lika litet håller att taga på, är den invändning, med hvilken motionens författare söker skrämja för proportionsvalen, nämligen att dessa skulle öka valkostnaderna och medföra en dryg beskattning på menige man. Det låter ju antagligt nog, att den mera omständliga proportionella valmetoden skulle orsaka större valkostnader, men skola vi på allvar diskutera denna sak, lider det intet tvifvel, att vägen sänker sig till majoritetsvalens nackdel, om vi betänka de två valsättens inre natur. Majoritetsvalens kanske allra betänkligaste sida är, att de drifva

valagitationen från ett sundt politiskt upplysningsarbete öfver till en osund och förödande hetsjakt om röster, och den jakten kostar bland annat också mycket pengar. Enligt officiella uppgifter uppgick den totala valkostnaden för de senaste engelska valen till 1,166,958 pund eller öfver 21 millioner kronor; medelkostnaden pr kandidat utgjorde 916 pund eller nära 16,500 kronor och den ”dyraste” kandidaten drog ensam en kostnad af 3,840 pund eller öfver 69,000 kr. Då tala vi ändå endast om sådana kostnader som tåla dagens ljus! Ty väl att märka: denna kostnadsfråga har en mycket allvarligare sida än den, som gäller beloppens storlek, nämligen den som rör deras användning. Här äro vi direkt inne på de två valsättens förhållande till den politiska moralen. I denna punkt äga proportionsvalen sin bästa styrka och majoritetsvalen sin största svaghet. De ekonomiska kostnaderna vill jag i alla fall icke tala om, men väl önskade jag lifligt, att de moraliska konsekvenserna för vårt politiska lif af det ena eller andra valsättet stode desto klarare för vårt folk. I fråga om valkretsarnes omfattning erkänna liberala samlingspartiets motionärer, att det nu framlagda regeringsförslaget äger tydliga företräden framför de tidigare regeringsförslagen af 1904 och 1905; enligt deras mening bilda emellertid alltjämt de stora valkretsarne en afgörande invändning mot proportionsvalen. Ehuru jag villigt erkänner, att proportionsvalen såsom allt mänskligt ha sina ofullkomligheter eller olägenheter, och ehuru jag dit just räknar vissa olägenheter, som följa af de större valkretsarna och den mera omständliga proceduren vid röstsammanräkningen, kan jag omöjligen tillmäta dessa omständigheter en sådan vikt, att de skulle på något vis uppväga alla de fördelar, som proportionsvalen i öfrigt erbjuda. Hvad särskildt angår de stora valkretsarna, minskas olägenheterna med hvarje år i mån af utvecklade kommunikationer, och jag har redan påpekat, att rättigheten att åsätta valsedel partibeteckning äfven bidrager att reducera de här berörda olägenheterna. Slutligen vill jag i detta samband erinra, att de större valkretsarna å andra sidan ha sina bestämda fördelar, nämligen ökade möjligheter att finna lämpliga kandidater och en jämnare fördelning af representantplatserna och därmed af hela representationsrätten. Regeringspropositionen har med ojäfbar sifferbevisning ådagalagt, huru enmanskretsarna äro förenade med en ojämnhet i själfva, representationsrätten, som låter den ena valkretsen väga flerfaldt mera än den andra, som därmed förvandlar den lika rösträtten till en rösträtt enligt en förtäckt, graderad skala och verkar i hög grad förryckande på hela valresultatet, — en sida af valkretsproblemet som den liberala rösträttsmotionen alldeles förbigått. Så ha vi det upprepade talet om proportionsvalens krånglighet, som också intager sin breda plats i den här omnämnda motionen. Då denna

invändning varit hörd i Frankrike, har man där kunnat svara, att det skulle vara "en stor nationell förödmjukelse" att tro franska, folket ej kunna förstå hvad belgare, schweizare m. fl. folk gått i land med. Skulle vi ej våga säga något motsvarande, helst den allmänna folkbildningen i Sverige står åtskilligt högre än i både Frankrike och Belgien? I dagarna ha vi sett Finland i val; den finska valmetoden är vida mera invecklad än den nu i Sverige föreslagna, men den har icke afskräckt vare sig män eller kvinnor från ett enormt talrikt deltagande i valen. Hvarför äflas man att framställa Sveriges folk såsom oförmöget att fatta proportionsvalen — och detta från samma håll, där man länge åberopat folkets vakna intelligens och den höga folkbildningen såsom ett bland skälen för rösträttens utsträckning? Om rösträttsfrågans utsikter för närvarande i Riksdagen skall jag icke uttala mig. Blott så mycket må vara sagdt: jag misströstar icke, ty jag tror på ansvars känslan hos Sveriges riksdag, då det på allvar gäller. Jag misströstar icke, ty jag vet, att regeringsförslaget utgör en ärlig vädjan till alla dem, som vilja fred, och jag tror fullt och fast, att en sådan vädjan icke skall göras förgäfvad. Inom både det konservativa och det liberala lägret finnas många, som tidigare ställt sig utvisande till olika sidor af hvad som ingår i Kungl. Maj:ts proposition, men som i alla fall säkert icke vilja upprifvande samhällsstrider eller i dem se någon lycka för land och folk. Till dem vill jag särskildt ställa en den varmaste vädjan, att de måtte betänka det stora ansvar, som i främsta rummet hvilar på dem. Skulle regeringens förslag vid innevarande riksdag ej gå igenom, står vårt folk säkert inför en af de allvarligaste kriser dess historia känner. Men vi skola ej heller då misströsta, utan möta krisen med mod, förtröstan och manlig beslutsamhet! Då gäller det för oss att visa, att vi tro på Sveriges folk. Historien kan konsten att skipa rättvisa och många tecken tyda på, att den strid, som jag här talar om, skulle gifva samling åt dem, som velat samling, men splittring åt dem, som velat splittring. Man behöfver ej länge studera rösträttsmotionerna vid årets riksdag för att märka, huru djup redan nu söndringen är bland motståndarna till regeringens rösträttsförslag; den spåras till och med inom en och samma motion, där de olika meningarna slita åt skilda håll. I krisens stund skall denna söndring bli ohjälplig, men då skall det å andra sidan — det är min fasta förvisning — visa sig att regeringsförslaget varit ett arbete till enighet. Vi skola ej få svårt att samlas, vi äga ungdomlig hänförelse inom våra led och vår sak är en framtidssak. Då höfves oss ingen misströstan hvarken nu eller för framtiden. I denna anda vill jag sluta mitt föredrag med att utbringa ett lefve Sveriges folk, allt Sveriges folk!

Taggar

1900-tal, 1907, Man, Politiska tal, Rösträtt

URI

<https://www.svenskatal.se/tale/arvid-lindman-foredrag-i-rostrattsfragan-hallet-i-goteborg-den-27-mars-1907>